

یکصد نکته در تحلیل الگوی تغذیه فعلی و افق سال ۱۴۰۰

■ سید حسن کاظمی

کارشناس ارشد دفتر مطالعات جامع و نظارت

■ مقدمه:

در بین علمای تغذیه، ضرب‌المثلی است که می‌گوید: «مریضی انسان پدرش هر چه باشد، مادر آن، سوء تغذیه است»، که بیانگر اهمیت و نقش بسیار حساس تغذیه در سلامت و بهداشت انسان است. همین امر سبب شده تا موضوع تغذیه و ساختار و مواد مغذی ترکیبی آن، همواره مورد توجه مدیران و مسؤولین جوامع قرار گیرد و روند آن به دقت تحت کنترل باشد.

در ایران نیز، به لحاظ تحولات اجتماعی - اقتصادی دو دهه اخیر، از جمله: تشدید مهاجرت‌های روستا به شهر، افزایش درآمدهای ارزی دولت، توسعه شهرنشینی، رشد واردات مواد غذایی نسبت به دهه‌های گذشته، القای فرهنگ مصرف بیگانه و ... الگوی تغذیه نیز، با تغییرات نسبتاً ساختاری مواجه شده است. لیکن، بررسی وضعیت تغذیه نشان می‌دهد که به رغم توزیع نامناسب مواد غذایی در جامعه، آنچه به عنوان متوسط مصرف مواد غذایی از آن نام برده می‌شود، قادر است مواد مغذی مورد نیاز انسان را تقریباً تأمین نماید.

مقاله‌ای که از نظر خواهد گذشت، تلاشی است در جهت شناسایی ابعاد الگوی فعلی تغذیه و نکات ضروری و قابل توجه در فرآیند ۲۵ سال آینده که در دو بخش، تنظیم و ارایه شده است.

بررسیها نشان می‌دهد، جمعیت کشور در سال ۱۴۰۰، در محدوده ۱۰۰ میلیون نفر خواهد بود که به مثابه تقاضا برای محصولات کشاورزی و مواد غذایی تلقی می‌گردد. از سوی دیگر، در حال حاضر، بخش اعظم منابع قابل استفاده آب و خاک کشور، مورد شناسایی قرار گرفته است و از آنها بهره‌برداری می‌شود، که تولیدات آن تکافوی کامل نیازهای جمعیت فعلی کشور را نمی‌دهد. مسأله فوق، در کنار این فرض که وضعیت تولید و توزیع غذا در آینده جهان دورنمای مطلوبی ندارد، نگاهها را به آینده حساس تر نموده است. در این شرایط، موضوع غذا در حال و آینده، با بیش از پنجاه تن از کارشناسان و متخصصین رشته‌های مختلف تغذیه، کشاورزی، جامعه‌شناسی و اقتصاد، در دویخش، مورد بحث و بررسی قرار گرفت که نتایج آن به ترتیبی که در ذیل اشاره خواهد شد، طبقه‌بندی شده است.

بخش نخست این مقاله، ابعاد مهم و مؤثر در الگوی تغذیه را مورد توجه قرار داده است. بدین ترتیب که ابتدا وضعیت الگوی مصرف مواد غذایی در جهان و ایران و عوامل مؤثر محیطی، جمعیتی و بهداشتی، اقتصادی مورد اشاره قرار گرفته و ویژگیهای امنیت غذایی در شرایط کنونی و افق سال ۱۴۰۰ ذکر شده است و در نهایت، نکات اصلی، مورد جمع‌بندی قرار خواهد گرفت. از نکات بسیار مهم بخش نخست، ضرورت تولید داخلی محصولات اساسی ملحوظ در الگوی تغذیه در افق ۱۴۰۰ می‌باشد، که همین امر، موجب بررسی وضعیت فعلی و تنگناهای رشد تولید چند محصول اصلی گیاهی و حیوانی در بخش دوم این

مقاله شده که محورهای اساسی و مهم مورد نظر در مصرف و تولید محصولات اساسی شامل: گندم، برنج، دانه‌های روغنی، چغندر قند، نباتات علوفه‌ای، گوشت قرمز، شیر، مرغ و تخم مرغ و ماهی، در فرآیند ۲۵ سال آینده، اشاره شده است.

■ فصل اول

ویژگیهای الگوی تغذیه حال و افق سال ۱۴۰۰

۱- با افزایش جمعیت، تولید مواد غذایی نیز، افزایش یافته است. اما چنانچه جمعیت جهان، طبق روند گذشته افزایش یابد، به طور کلی، مشکلاتی در تأمین مواد غذایی در افق ۲۵ سال آینده می‌توان ترسیم نمود. بنابراین، باید تعدیل در میزان رشد جمعیت جهان رخ دهد.

۲- در بخش تولید مواد غذایی با عنایت به استفاده بشر از تقریباً تمام منابع خاک جهان، می‌باید در فرآیند ۲۵ سال آینده، زمینه‌های اصلی دستیابی به بهره‌برداری بهینه از منابع آب و خاک از طریق تحقیق و توسعه، بیش از گذشته فراهم آید، که این امر باید با قید جلوگیری از تخریب منابع و جلوگیری از ضایعات، در دستور کار قرار گیرد.

۳- از دیدگاه تغذیه، مهمترین مسأله در جهان امروز، نحوه توزیع و مصرف مواد غذایی است که مشکلاتی را برای بشر ایجاد نموده است.

۴- جمعیت جوان ایران، در افق ۲۵ سال آینده، حدوداً به ۱۰۰ میلیون نفر خواهد رسید که

غذا نقش عمده‌ای در سلامت و شادابی آنها ایفا خواهد نمود.

۵- در حال حاضر به طور متوسط، مواد غذایی مورد نیاز در کشور فراهم است. لیکن، توزیع نامناسب، مشکلات سوء تغذیه را برای بخشی از اقشار جامعه ایجاد نموده است.

۶- نحوه مصرف مواد غذایی، در اصل علمی و منطقی نیست به گونه‌ای که هم بخشی از پردرآمدها و هم بخشی از کم درآمدها از سوء تغذیه رنج می‌برند.

۷- اصولاً محیط، نقش مؤثری در شکل‌دهی و ساختار رژیم غذایی مردم ایفا می‌نماید.

۸- شهر و روستا به عنوان دو نقطه و منطقه سکونتگاهی، در ساختار الگوی تغذیه مردم ایران، نقش مشخصی را ایفا نموده‌اند.

۹- بررسیها نشان می‌دهد، علاوه بر این که اقشاری از جامعه شهری دچار سوء تغذیه می‌باشند، جامعه روستایی نیز، گرفتار این مسأله هستند.

۱۰- مهاجرت روستاییان به شهرها، سبب شده است علاوه بر تغییر الگوی تغذیه آنان به لحاظ مشکلات درآمدی، مواجه با الگوی نامناسب تر نیز، بشوند.

۱۱- در فرآیند ۲۵ سال آینده، جامعه شهری و روستایی به ایجاد اصلاحاتی در رژیم مصرفی از دیدگاه انتخاب پهنه مواد غذایی از یک سو و اصلاح رژیم غذایی از سوی دیگر نیاز دارند.

۱۲- در حال حاضر، به طور متوسط، مصرف مواد غذایی مردم ایران، مناسب و میزان پروتئین و کالری مورد نیاز آنان تأمین می‌شود. لیکن، نابرابری توزیع، سبب شده است که بخشی از جمعیت، که حدود ۲۰ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، بیش از نیاز و بخش دیگری، کمتر از نیاز خود دریافت نمایند.

۱۳- در حال حاضر، سهم پروتئین و کالری مصرفی گیاهی در رژیم غذایی مردم ایران غالب می‌باشد.

۱۴- بر خلاف تناسب شرایط محیطی و جمعیتی با الگوی تغذیه مردم ایران، به لحاظ کمبود در مصرف برخی مواد مغذی همچون: آهن و ویتامینها، به طور متوسط نیازمند به

مصرف بیشتر میوه و سبزی و همچنین مواد غذایی حیوانی همچون شیر و به خصوص گوشت قرمز به منظور جبران آهن، در آینده می‌باشیم.

۱۵- در فرآیند ۲۵ سال آینده، ضرورت مهمترین رخداد در الگوی تغذیه، جلوگیری از رسوخ فرهنگ غذایی بیگانه و همچنین آموزش در منطقی نمودن مصرف و اصلاح ساختار توزیع مواد غذایی است.

۱۶- امنیت غذایی به مفهوم قابل دسترس بودن غذای مناسب و بهداشتی برای کلیه اقشار جامعه متناسب با نیازهایشان می‌باشد. بنابراین، امنیت غذایی دارای ابعاد مختلفی است.

۱۷- در حال حاضر به رغم وجود امنیت غذایی، از دیدگاه توزیع، برخی از اقشار از امنیت مطلوبی برخوردار نیستند.

۱۸- توسعه و استقرار کامل امنیت غذایی در آینده منوط به هدایت یارانه‌های دولت، صرفاً به اقشار مورد نیاز و همچنین رشد تولید از طریق ایجاد مدیریت مطلوب در بهره‌برداری از منابع آب و خاک و مشارکت بیشتر کشاورزان و تولیدکنندگان مواد غذایی است.

۱۹- در صورت افزایش درآمد مردم در فرآیند ۲۵ سال آینده، تقاضا برای محصولات و مواد غذایی بیشتر خواهد شد. لذا، ضرورت توسعه آموزش مردم به منظور اصلاح رژیم غذایی و مقابله با اتلاف و ضایع نمودن مواد غذایی ضرورت تام دارد.

۲۰- خودکفایی مواد غذایی یک ضرورت ملی است و این امر، به مفهوم تولید داخلی تمامی محصولات کشاورزی مورد مصرف نیست. بلکه، باید با عنایت به نقش برخی از محصولات در رژیم غذایی مردم، مهمترین آنها انتخاب و کلیه منابع و امکانات در جهت تولید آنها در فرآیند ۲۵ سال آینده تجهیز شوند.

۲۱- در صورتی که هدف، ایجاد خودکفایی در جامعه باشد، از دیدگاه رفتاری باید جامعه در بستر زمان مصرف، خود را متناسب با الگوی تولید داخلی نماید.

۲۲- در صورت پذیرش الگوی مصرف متناسب با

الگوی تولید، در صورت تأمین پروتئین، کسالتی و ویتامینهای مورد نیاز بدن، خودکفایی تأثیر سوئی در بهداشت و سلامت جامعه نخواهد داشت.

۲۳- در فرآیند ۲۵ سال آینده به صادرات محصولات کشاورزی باید پس از تحکیم تولید در داخل نگریت.

۲۴- مشکل اقتصاد کشاورزی در بخش تجارت خارجی کند بودن صادرات نیست، بلکه فقدان نظام برنامه‌ریزی شده تولید است.

۲۵- بازار جهانی محصولات کشاورزی در آینده به گونه‌ای خواهد بود که نمی‌توان با اختصاص منابع محدود داخلی به صادرات محصولاتی که در الگوی تغذیه مردم نقش اساسی ندارند، تأمین الگوی تغذیه مناسب را متکی به بازار جهانی نمود.

۲۶- به هر حال، ما به صادرات محصولات کشاورزی نیازمند هستیم. لیکن، این امر می‌باید بر اساس واقعیات الگوی تغذیه ترسیم شود و نیازهای اساسی داخلی و مزیت‌های نسبی و منابع محدود به خصوص منابع آب و خاک را به خود اختصاص دهد.

۲۷- بررسی روند واردات محصولات کشاورزی و مواد غذایی نشان می‌دهد که شروع و رشد این حرکت، ناشی از یک بررسی از الگوی تغذیه و نیازهای بهداشتی مردم نبوده است.

۲۸- در حال حاضر، واردات برخی از مواد غذایی منجر به برهم زدن روابط تولید داخلی محصولات مشابه نیز می‌شوند که این امر، ناشی از فقدان برنامه‌ریزی و بازاریابی است.

۲۹- اصولاً، بررسی وضعیت آینده کشور نشان می‌دهد که ساختار فعلی واردات مواد غذایی، نباید برای آینده نیز تعمیم یابد. لذا، ضرورت یک حرکت اساسی در تغییر ساختار تولید، مصرف و واردات مواد غذایی در کشور به چشم می‌خورد.

۳۰- بررسی روند رشد تولیدات در دو دهه گذشته، بیانگر این واقعیت است که: در صورت به کارگیری تمامی ابعاد تکنولوژی در تولید، چشم‌انداز روشنی از پاسخگویی به نیاز گوشت و شیر مصرفی کشور در آینده وجود دارد.

۳۱- در صورتی که زمینه‌های تأمین خوراک طیور فراهم شود، سرمایه‌گذارهای زیربنایی انجام شده در بخش طیور، پاسخگوی تأمین گوشت، مرغ و تخم‌مرغ مورد نیاز الگوی تغذیه می‌باشد.

۳۲- ضرورت وجود آبزیان در الگوی تغذیه مناسب و ظرفیت بالقوه تولید این محصول، به خصوص، در بخش پرورش آبزیان، آینده مطمئنی را در تأمین بخشی از نیاز الگوی تغذیه و پروتئین حیوانی می‌نمایاند.

۳۳- برنامه‌ریزی‌های انجام شده در خصوص تأمین میوه مورد نیاز مردم در آینده، نشان می‌دهد که منابع مورد استفاده فعلی محدودتر، لیکن در این راستا بهره‌برداری بهینه و افزایش راندمان از منابع آب و خاک از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار خواهد شد، که این مسیر در جهت رفع مشکلات فعلی و آینده و تأمین کمبود ویتامین‌های مورد نیاز الگوی تغذیه تنها راه حل است.

۳۴- توجه به تحقیق، ترویج و آموزش، تنها راه پاسخگویی تولید به مصرف است.

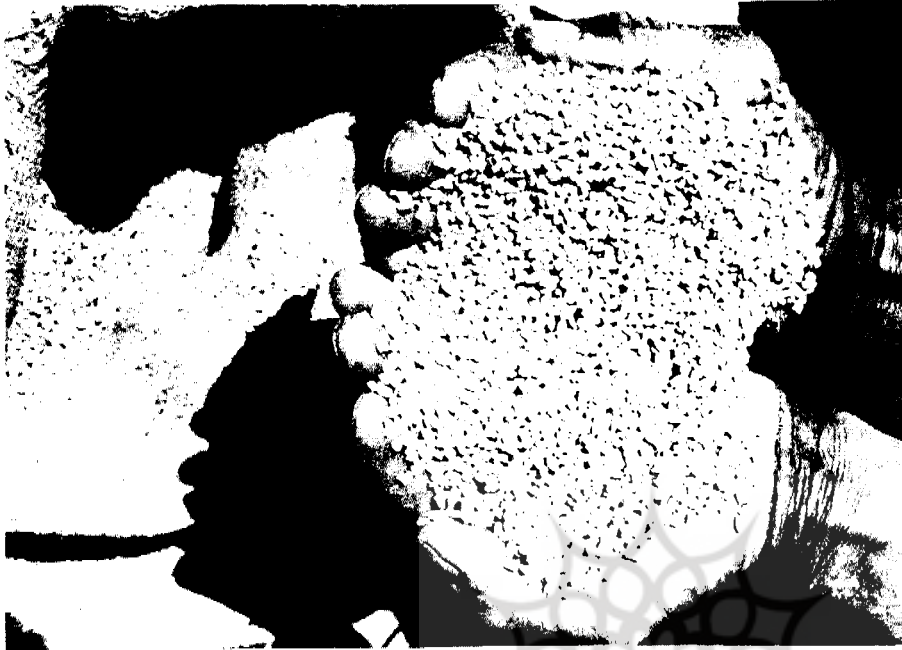
۳۵- آموزش مردم در خصوص گزینش مطلوب میوه و سبزی مغذی، از ضروریات تعمیم الگوی تغذیه مناسب در آینده خواهد بود.

۳۶- توسعه صنایع فرآوری میوه و سبزی و صنایع تبدیلی و تکمیلی از ضروریات بهره‌برداری بهینه از تولیدات داخلی، کاهش ضایعات و تأمین الگوی تغذیه مناسب در آینده خواهد بود.

۳۷- از جمله مهمترین عوامل رشد تولید محصولات اساسی کشاورزی اعم از غلات و پروتئین حیوانی به منظور تأمین الگوی تغذیه مناسب در آینده، تغییر و تحول نظام بهره‌برداری متناسب با شرایط اقتصادی - اجتماعی کشور است.

۳۸- تحقیق، آموزش و به خصوص ترویج، در انتخاب نظام بهره‌برداری توسط تولیدکنندگان، نقش بسیار مهمی ایفا خواهد کرد. لیکن، تغییر شرایط اقتصادی - اجتماعی آنان در تحقق اهداف برنامه رشد تولیدات مواد غذایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار خواهد بود.

۳۹- مشکلات ناشی از رفتار اجتماعی

۴۳- تحقیق، ترویج، آموزش و مدیریت علمی منابع آب و خاک، مهمترین عوامل رشد تولیدات مواد غذایی مورد نیاز جامعه در ۲۵ سال آینده می‌باشد.

فصل دوم

تحلیلی از مصرف و تولید محصولات اساسی در فرآیند ۲۵ سال آینده

● گندم

۴۴- افزایش تولید گندم در آینده بسیار سخت و سخت‌تر خواهد شد.

۴۵- مسأله تحقیق و ترویج و قیمت، به عنوان مؤثرترین عوامل در افزایش تولید، ایفای نقش می‌نماید.

۴۶- تغییر در رفتار مصرفی مردم از گندم به سایر غلات، امکان تأمین و جایگزینی برای تولید گندم کمتر را جبران خواهد نمود.

۴۷- توان تولید در حد نیاز، با تلاش دولت و مردم امکان‌پذیر است.

۴۸- با تحقیقات جامع باید زیربنای تولید گندم را اصلاح نمود. آب مورد نیاز را تأمین کرد و قیمت این محصول پرارزش را مورد توجه قرار داد.

مصرف‌کنندگان در انتخاب رژیم غذایی به قدری اهمیت دارد که نقش جمعیت و رشد انبوه آن را در ۲۵ سال آینده، تحت‌الشعاع قرار خواهد داد.

۴۰- اسراف مواد غذایی در جامعه و مقابله با آن، از دو بعد فردی و اجتماعی برخوردار است که در آینده، ضرورتاً اهداف زیر باید تحقق یابد:

الف - آموزش مردم به اصلاح رفتار مصرفی و ترویج الگوی تغذیه توسط افراد و اصلاح رژیم غذایی خانواده‌ها، مهمترین گام در جهت اصلاح رژیم غذایی خواهد بود.

ب - اصلاح الگوی رفتاری رهبران جامعه یکی از مهمترین راه‌های اصلاح رفتار اجتماعی مصرف‌کنندگان مواد غذایی است.

۴۱- اصلاح رژیم غذایی و انتخاب مواد مصرفی مغذی متناسب با نیاز بدن و تلاش فردی به آموزش‌های جدی در این راستا نیازمند است.

۴۲- از مهمترین مسایل تأمین‌کننده سلامتی مردم در آینده و همچنین رفع سوء تغذیه فعلی، از بین رفتن توزیع نابرابر مواد غذایی و ایجاد امنیت غذایی برای گروه‌های هدف کم درآمد است.

۴۹- کلید اصلی در تأمین و تولید این محصول اصلی در آینده، تکنولوژی و تحقیقات است.

۵۰- ایجاد صرفه جویی و کاهش ضایعات در بهره‌برداری از آب مصرفی در بخش کشاورزی، امکان تولید محصولات راهبردی را بیشتر و سریع‌تر خواهد نمود.
۵۱- اصلاح جایگاه مصرف‌گندم در الگوی تغذیه در ۲۵ سال آینده باید نقش عمده‌ای در سیاست‌های کشاورزی داشته باشد.

● نان

۵۲- با توجه به محدودیت منابع، می‌باید در الگوی مصرف نان، تغییراتی انجام شود.
۵۳- از لحاظ تولید گندم، ناچار به جایگزینی نان در الگوی مصرف در ۲۵ سال آینده خواهیم بود.
۵۴- در سیاست‌های بازرگانی گندم و نان و نقش تعیین‌کننده قیمت در آینده باید تغییراتی حاصل شود.
۵۵- اعطای یارانه باید در بستر سیاست‌های انتقال آن به اقشار مورد نیاز تغییر یابد.

● برنج

۵۶- میزان مصرف سرانه برنج، ۱۰۰ گرم در ۲۴ ساعت، در الگوی تغذیه فعلی مناسب است و برای ۲۵ سال آینده، می‌باید بر همین میزان، هدف‌گذاری شود.
۵۷- جلوگیری از ضایعات در مصرف برنج، در فرایند ۲۵ سال آینده، ضروری است.
۵۸- توسعه امکانات زیربنایی، یکپارچه‌سازی اراضی، تأمین و مهار آب، رمز تأمین برنج مورد نیاز در داخل کشور، در ۲۵ سال آینده است.

۵۹- توسعه تحقیق و ترویج، دریافتن ارقام پرمحصول، در زمره موارد ضروری دیگر در ۲۵ سال آینده است.

● قند و شکر

۶۰- با توجه به نیاز شکر در کشور، در فرایند ۲۵ سال آینده، توسعه سرمایه‌گذاری در تولید این محصول، توجیه‌پذیر و ضروری است.
۶۱- از دیدگاه مصرف و ارزش غذایی قند و شکر،

هیچ‌گونه نگرانی در کاهش مصرف مواد قندی در آینده نیست.

۶۲- توسعه ظرفیت تولید در چغندر قند و نیشکر، در برنامه‌های دولت، باید ادامه یابد.

۶۳- افزایش تولید در واحد سطح، از طریق تحقیق و ترویج، می‌باید از برنامه‌های اساسی دولت در ۲۵ سال آینده باشد.

● دانه‌های روغنی

۶۴- متوسط مصرف فعلی روغن، معقول و بهداشتی است، لیکن، اصلاح توزیع و مصرف در ۲۵ سال آینده، ضروری است.
۶۵- توسعه کشت و افزایش تولید دانه‌های روغنی به منظور کاهش واردات این محصول، ضروری است.
۶۶- افزایش راندمان تولید از طریق تحقیق، آموزش و ترویج، در تولید دانه‌های روغنی در ۲۵ سال آینده ضروری است.

■ خمد مشی بلند مدت در تولید میوه و غلات

۶۷- امکان توسعه صادرات میوه در ۲۵ سال آینده وجود دارد.
۶۸- در مصرف غلات جایگزینی نسبی محصولات مختلف در ۲۵ سال آینده ضروری است.
۶۹- تحقق خودکفایی و بهره‌برداری از پتانسیل‌های فعلی بخش زراعت و باغبانی، در ۲۵ سال آینده در گرو تحقیق است.
۷۰- از الزامات توسعه غلات، میوه و سبزی، تلفیق و هماهنگی صنعت و بازرگانی با بخش کشاورزی در ۲۵ سال آینده است.

● پروتئین حیوانی

۷۱- در ۲۵ سال آینده سهم پروتئین دریایی باید در مجموعه پروتئین مصرفی حیوانی افزایش یابد.
۷۲- در ۲۵ سال آینده باید حداقل متوسط مصرف فعلی گوشت قرمز حفظ شود.
۷۳- الگوی رفتاری مصرف گوشت و پروتئین حیوانی، در ۲۵ سال آینده باید تغییر نماید.
۷۴- به علت وابستگی تولید گوشت، شیر، مرغ و تخم مرغ، به نهاده‌هایی همچون علوفه و دان، امکان افزایش میزان رشد تولید بیش

از انتظار، در ۲۵ سال آینده، منطقی به نظر نمی‌رسد.

● گوشت قرمز

۷۵- رشد تولید گوشت قرمز در ۲۵ سال آینده، با توجه به محدودیت آب و منابع خاک در بخش زراعت، بستگی به چگونگی تولید علوفه در مراتع خواهد داشت.
۷۶- رشد تولید گوشت قرمز در یک برنامه بلند مدت، تحقق خواهد یافت.
۷۷- باید در کوتاه مدت، میزان مصرف سرانه گوشت قرمز در سطح فعلی به شدت حفظ شود.

● مرغ و تخم‌مرغ

۷۸- رشد تولید مرغ و تخم‌مرغ در ۲۵ سال آینده، مستلزم توجه به تحقیقات و به‌کارگیری نتایج آن در تولید است.
۷۹- تأمین نیاز مرغ و تخم‌مرغ در ۲۵ سال آینده، شتاب در افزایش کیفیت و کمیت را ضروری می‌نماید.
۸۰- ضرورت تأمین پروتئین از مرغ و تخم‌مرغ در ۲۵ سال آینده، مستلزم تولید نهاده‌های اصلی در داخل کشور است.
۸۱- توسعه کیفی در بخش صنعت طیور در ۲۵ سال آینده، مستلزم توسعه تحقیقات است.

● ماهی

۸۲- اصلاح الگوی مصرف ماهی در آینده، به منظور توسعه بازار و ایجاد تقاضای مؤثر، ضروری است.
۸۳- تجهیز منابع تولید در بخش آبهای داخلی برای آینده، امکان رشد قابل توجه این محصول را فراهم خواهد آورد.

● شیر

۸۴- در حال حاضر، مصرف سرانه شیر، حدود ۷۵ کیلوگرم است که کاهش آن در ۲۵ سال آینده، معایر توسعه سلامتی و بهداشتی جامعه است.
۸۵- مشکلات فعلی تولید شیر در بخش صنایع، حمل و نقل، بهداشت و ... می‌باشد.
۸۶- تجهیز صنایع تکمیلی و تبدیلی شیر، در ۲۵ سال آینده، ضروری است.

۸۷- اهمیت و نقش شیر در الگوی تغذیه، تشکیل یک مؤسسه دانشگاهی را در این زمینه، در آینده، ضروری می‌سازد.

۸۸- در فرآیند تأمین شیر مورد نیاز جامعه در ۲۵ سال آینده، به مسائل مدیریت، تغذیه و بهداشت و عوامل ژنتیکی باید بیش از گذشته توجه شود.

● صنایع تبدیلی و تکمیلی

۸۹- ایجاد و توسعه صنایع پیشین و پسین محصولات کشاورزی و هماهنگی و برنامه‌ریزی آن با راهبرد بخش کشاورزی و نظام تولید، از ضروریات و زیربناهای اصلی استقرار امنیت غذایی در آینده به شمار می‌رود.

● علوفه

۹۰- تحقق مدیریت صحیح در مراتع، تولید

علوفه را در آینده بیش از ۳ برابر خواهد نمود.

۹۱- کاهش دام در مراتع، در کوتاه مدت، می‌تواند تولید گوشت قرمز را کم نماید و در بلند مدت، پتانسیلهای تولید را افزایش دهد.

۹۲- آموزش عمومی مردم، نقش اساسی در حفظ، احیا و بهره‌برداری بهینه از پتانسیل موجود دارد.

۹۳- تهیه دان و ذرت همچون گندم باید در برنامه‌های بخش کشاورزی قرار گیرد.

۹۴- توسعه پایدار محیط به منظور تولید علوفه، می‌باید در یک برنامه هماهنگ تولید گوشت و علوفه انجام پذیرد.

■ راهبرد تولید پروتئین حیوانی

۹۵- ضرورت تولید گوشت مرغ و گوشت قرمز مورد نیاز در ۲۵ سال آینده، قطعی است.

تدابیرات سیاسی - اجتماعی آنان است. تا در بین اقلشار آسیب خورده جامعه، نفوذ کنند و جایز ناامنی و اغتشاشات سیاستی را بپذیرند. نکته مهم این است که، در میدان فقیرنوازی و اطعام مساکین، دولتمردان شروتمند متجاوز، بیش از مؤمنین مخلص، توان بدل و بخشش می‌داشتند. بی حساب در می‌آوردند و به مصلحت حفا نظام حاکم، از بیت‌المال و از مال شخصی فراوان می‌بخشیدند. اما علی (ع) و پیروان صدیق او به حساب در می‌آوردند و به حساب می‌بخشیدند. در نتیجه، در میدان رقابت با امثال معاویه دچار اشکال می‌شدند.

خلاصه کلام آن که؛ در یک نظام اجتماعی و اسلامی سالم، با فقر از هر دو طریق، تولید و توزیع بهینه، عادلانه برخورد می‌شود.

در بینش پیامبر اکرم (ص) و امیرالمؤمنین عباسی (ع) نظام اقتصادی جامعه باید چنان سازماندهی شود که تولید و توزیع بهینه و عادلانه را مقدور سازد، تا فقر همراه با توسعه اقتصادی ریشه کن شود.

در چنین شرایطی است که توجه فوق‌العاده قوی و انسانی اسلام به دستگیری از مستمندان و ایتم و محرومین بر سرعت حل مشکل می‌افزاید و جامعه را از عطفوت و رافت نیز سرشار می‌سازد.

۹۶- جلوگیری از ضایعات در بخش تولید و مصرف گوشت در ۲۵ سال آینده ضروری است.

۹۷- استفاده و بهره‌برداری از نیروی انسانی ماهر در بخشهای مختلف تولید گوشت، شیر، مرغ و تخم مرغ و ماهی در ۲۵ سال آینده ضروری است.

۹۸- در فرآیند ۲۵ سال آینده، تأمین مواد اولیه در داخل کشور برای تولید پروتئین حیوانی ضروری است.

۹۹- برنامه‌ریزی منسجم در تولید گوشت و پروتئین حیوانی و تعیین سهم هر یک از آنها در ۲۵ سال آینده ضروری است.

۱۰۰- تعیین وظیفه بخش کشاورزی در اقتصاد کشور به طور جدی و وظیفه‌مند نمودن صنعت و خدمات در قبال کشاورزی و توسعه روستایی، از مهمات و اصول اساسی ایجاد امنیت غذایی در ۲۵ سال آینده به شمار می‌رود.

بقیه از صفحه ۶۳

طرح هادی و اجرای ۶۳۵ پروژه بهسازی، تأمین آب آشامیدنی در ۵۰۱۲ روستا، برق‌رسانی به ۵۴۴۷ روستا بوده است.

قسمت پنجم از سلسله گزارشات ارزیابی عملکرد وزارت جهاد سازندگی را چنانکه در همین شماره ملاحظه می‌فرمائید، به ارزیابی عملکرد زیربخشهای صنایع روستایی و امور عشایری اختصاص یافته است. میزان سرمایه‌گذاری در زیربخش صنایع روستایی حدود ۱۳۳ میلیارد ریال بوده است که این میزان ۲ درصد بیشتر از هدف پیش‌بینی شده می‌باشد. عمده‌ترین عملکرد هدف کمی در این زیربخش، تکمیل و ایجاد ۳۴ ناحیه صنعتی بوده است.

در زیربخش امور عشایری ۳۵/۵۹۲ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری صورت گرفته است، که معادل ۹۲ درصد از هدف پیش‌بینی شده می‌باشد. عمده‌ترین اهداف آن در قالب طرحهای مربوط به دام، منابع طبیعی، امور عمرانی و زیربنایی قابل تفکیک می‌باشد که به ترتیب در جداول شماره ۴، ۵، ۶ این شماره ملاحظه می‌فرمائید.